

Boekbespreking

Dr. K. Schilder, Licht in de Rook, 3e druk, Naaml. Venn. W. D. Meinema, Delft, 1951.

Tot eigen aankondiging naar de regel van ons blad geroepen, moet ik ineens denken aan het spreekwoordelijk gezegde, dat een boek een papieren kind van de auteur is. De beeldspraak gaat maar voor een heel klein beetje op, en dat is maar goed, want anders zou ondergetekende zich een slecht vader moeten noemen: is een werk eenmaal geschreven, en zijn de proeven tweemaal gecorrigeerd, dan mag je, na verschijning nog eens een liefdevolle blik slaan op band en papier, maar je kijkt niet meer naar het „kind“ om, tenminste als je bent zoals ondergetekende. Natuurlijk is „drukte“ daarvoor geen verklaring; evenmin de arbeid voor nieuwe productie.

Gevolg is, dat soms een late lezer zich nog bezig houdt met wat je zelf niet meer opslaat. Is de tijdsafstand tussen dat lezen en het uitkomen van het boek groter en groter geworden, dan denkt een lezer allicht: „dat is ie“; maar het is niet onmogelijk, dat de schrijver zou zeggen, op dat moment: ben ik dat geweest? Een jeugdwerkje is wel een der ergste aanleidingen voor zulke vragen, als je het weer onder de ogen krijgt.

Toen dan ook de Heer Meinema me een archief-exemplaar van bovenbedoeld werk toezond, teneinde, desgewenst, correcties te kunnen aanbrengen, omdat er een nieuwe druk was voorgenomen, en ik verplicht was, weer letter voor letter door te lezen, had ik vaak dat gevoel van: was ik dat? Met goede moed begon ik aan de — zo dacht ik — hier en daar aan te brengen kleine verbeteringen, e.g. aanvullingen. En het was eerlijk bedoeld, toen ik schreef in het „woord voorn“, dat van een enigszins betekenende uitbreiding of toelichting afgezien is. Maar toen de laatste bladzijde der doorgenomen copie de deur uit was, had ik toch het gevoel: er is meer gewijzigd, aangevuld, verduidelijkt, verscherpt, dan je eerst van plan was. Ik geloof, dat men beter een woord-achteraf dan een woord-vooraf kan schrijven. Om kort te gaan: er is nog al wat veranderd.

Zakelijk? Och neen, niet „in het groot“. Ik ben gereformeerd gebleven, en de bijbel is me in de jeugd onderwezen. Natuurlijk zijn er zakelijke wijzigingen in onderdelen, want de jaren gaan niet ledig aan een mens voorbij, je inzicht groeit en verscherpt zich. Binnen het bestek, dat was opengelaten, is dus nog al veel veranderd. Maar de bouw van het boek bleef gelijk, en de grondgedachten ook. Het is alleen maar veel meer verantwoord geworden, vooral in zeggant. En dus ook wel naar de inhoud. Eén hoofdstuk uit de eerste drukken (over Christus' liefhebben „tot het einde“, Joh. 13:1) is geheel vervallen: de exegese, waarop het steunde, wordt door mij niet meer aangevaard. In plaats daarvan kwam een ander over de overblijfselen der verdrukkingen van Christus (Col. 1:24).

Toen ik de laatste proef wegzond, had ik toch een dankbaar gevoel. Vader-en-kind, er zit toch wel wat in de beeldspraak. Ik kreeg het boek weer lief, en was blij, dat het weer gewassen en verschoond was, en een nieuwe jurk gekregen had, en wat een mooie, — want ook de Heer Meinema kan vandaag meer dan vroeger: uitgever staat evenmin stil als schrijver. Papier en druk, ik vind ze beide een lust om aan te zien. En dat jeugdwerk, wel, het is aanmerkelijk verdikt, en 't heeft me, nu 't weer bijgewerkt mocht worden, ook nog zelf verkwikt. De titels zijn hier en daar verscherpt, en het grote plezier is me gedaan van onder de correctie boven elke pagina weer een opschriftje te mogen zetten, spelenderwijs, en dus heus niet, wat een enkel man beweert: gekunsteld. Het helpt me zelf, misschien een lezer ook, bij 't vinden van een plaats, die in 't geheugen hing, maar meer niet. Met enkele vruchten van theologische studie is uiteraard ook gerekend. De oude druk zij dus bij deze grondig vaarwel gezegd: ik ben „dat“ niet meer. Al ben ik „dié“ nog wel, gelukkig.

Natuurlijk is het beeld van de ongeveer dertigjarige auteur in opzet en in menige passus nog goed te kennen..... voor hem zelf. Maar het werk is verbeterd, en waar nodig, veranderd.

der verschijnselen, die wij waarnemen. Niemand is een neutrale waarnemer in deze wereld, waar alles gericht is. Wij willen dit nadrukkelijk voorop stellen, nu wij een volgend maal bepaalde arbeidsverhoudingen voor het werkende meisje van tegenwoordig onder de loupe zullen gaan nemen. Wij gaan er daarbij van uit, dat onze waarnemingen en waarderings daarvan, stellig zullen verschillen van anderen, met name van hen, die het als de gewoonte zaak van de wereld beschouwen, dat het meisje haar plaats als volwaardige arbeidspartner naast de man in steeds meer beroepen gaat innemen. Ook al zijn de werkende meisjes en vrouwen, vergeleken met de jongens en mannen, „luiden van de selve beweging“, dit betekent allerminst, dat zij zich nu maar ook samen naar alle mogelijke taken zouden gaan toebeewegen. Dit leidt niet tot de vrijmaking van de vrouw, maar tot haar knechting. P. GROEN.

Dat het geheel aantekeningen bij 35 Schriftplaatsen geeft, is misschien uit de titel aan bijbelvaste lezers duidelijk. Ze zijn: Zach. 7:3; Openb. 12:6, 14; Hoogl. 8:6, 7; Jes. 14:9, 10 naast Luc. 16:9; Pred. 9:1; Jes. 18:4; Gen. 5:24; Ps. 17:3; Ps. 42:10; Ps. 42:8; Ps. 42:8 ged.; Ps. 42:10 ged.; Ps. 42:6, 12 naast 43:3; Dan. 5:29; Matth. 1:20; Jes. 13 vs 21 naast Luc. 2:13; Matth. 3:17 naast Marc. 1 vs 11 en Luc. 3:22 en Matth. 17:5 en Marc. 9:7 en Luc. 9:35 en Joh. 12:28; vervolgens Luc. 3:21, 22 naast Matth. 3:17 en Marc. 1:11; daarna Matth. 17:5 naast Marc. 9:7 en Luc. 9:35; daarna Joh. 12:27, 28, 30; Luc. 9:41; Luc. 19:38; Col. 1:24; Marc. 14:39 naast Matth. 26:44; Matth. 26:45 naast Marc. 14:41; Luc. 13:33; Joh. 19:19; Matth. 27:19 naast Joh. 19:12; Luc. 23:30 naast Marc. 15:34; Matth. 28:2-5; Joh. 20:6, 7; Deut. 30:13 naast Rom. 10:6, 7; Spr. 30:15, 16; Hebr. 4:15; Gen. 15:12, 17.

Moge het thans breder uitgewerkte boek zijn weg wederom vinden.

Destijds hield het direct verband met stromingen en gebeurtenissen van de tijd. Het opgroeiend geslacht weet daar natuurlijk niet van, de schrijver heeft alles nog eens doorleefd. We leven snel, maar gelukkig, wie niet van de móde alles hebben moet. K. S.

K. Schilder, Heidelbergse Catechismus, deel III, Oosterbaan en Le Cointre N.V., Goes, 1951.

Dit deel ontbrak tot nu toe in onze aankondigingen: ik moge er nu nog kennis van geven. De naar mijn mening betamelijke en door mij, die er geen verdienste in heb, wel uit te spreken lof voor druk en vooral voor papier, worde weer verkondigd. Men weet nu zo langzamerhand wat de stijging der papierprijzen betekent: ik ben de uitgeefster dankbaar voor haar handhaving van dit uitnemende papier.

Reeds eerder is opgemerkt, dat dit derde deel zijn belang ontleent aan de stof van Zondag 8 en 9: de drie-eenheid Gods wordt daar dus beleiden, en tevens Gods Schepper-zijn. Over de eerste is in oude tijden veel gestreden, over de tweede ook. Tegenwoordig wordt de eerste niet zozeer geloofend, als wel genegeerd of omgevormd; en wat het tweede aangaat: de oude ketterijen, met name de gnostische, worden in een quasi-nieuw woordenkleed gestoken door de huidige barthianen, doch onvervalst weer voorgezet, om op christelijke kansels en van de katheders van universiteiten en christelijke verenigingen te worden verkondigd, hier, ten bate van de doorbraakpolitiek, met aanhangsel. Op deze dingen wordt dan ook ingegaan.

Inmiddels is deel IV al weer gaan lopen; aflevering I is al verschenen. De synode van acht weken heeft aflevering II zwaar vertraagd: men moppere niet: dat was mijn bijdrage aan de synode. K. S.

K. Schilder, Om Woord en Kerk, III, Oosterbaan & Le Cointre N.V., Goes, 1951.

Men weet, dat prof. Veenhof, die een goed geheugen, een hartelijke belangstelling, een onschatbare speurzin en een keurig archief heeft, de moeite heeft willen nemen, verspreide geschriften van ondergetekende te laten herdrukken in een serie, waarvan nu reeds deel III verscheen. Ik wil hem graag daarvoor danken. Want de uniforme uitgave heeft ongetwijfeld het voordeel, dat daardoor wat anders teloor zou gaan, nog wat langer blijft hangen, en toegankelijk blijft.

Mijn eigen standpunt weet men: als 't aan mij lag, zou al dat jeugdwerk niet weer mogen verschijnen, zonder te zijn gecorrigeerd, aangevuld, gepolijst. Maar prof. Veenhof kent zijn volkje: hij heeft, geloof ik, in de gaten, dat er op die manier niet veel te wachten is van herdruk. Hij is dus maar begonnen, en troost mij af en toe met de opmerking, dat er ook mensen zijn, die liever de minder zware stukken uit ondergetekende's jeugd lezen dan de huidige producten, waar af en toe nog wel eens een lang zinnetje in staat, en ook wel eens een noot of zo. Zo heb ik dan maar wat door de vingers gezien, als de mensen maar weten te onderscheiden tussen jeugdwerk en latere productie.

In dit derde deel zijn bijeengebracht:

a) Kerktaalen Leven. Een boek, dat me destijds veel genoeg gaf onder het schrijven; het onderwerp is nog steeds actueel. De moeilijkheden van de kerktaal zijn nog onveranderd; wie het ideaal zou volgen, dat dit werk aanbeveelt, zal weerstand te overwinnen hebben en niet steeds begrepen worden. Hetgeen toch niet verhinderen mag, er naar te staan. — Een lezer van ons blad had de vriendelijkheid me een goede aantekening te zenden inzake één der besproken werkwoorden. Laat me hem ervoor danken mogen; het was toen ik wilde doorgeven wat hij geschreven had, al te laat.

b) Geloof en Religie. Dat is een bijdrage uit een studentenalbum, uit de periode, waarin ik zelf nog student was. De lezer is dus gewaarschuwd. Ik heb geen moed er weer aan te beginnen, om te zeggen: zo wel, en zo niet. Ik doe de ogen toe; prof. Veenhof heeft „de schuld“..... Het is maar goed, dat hij opmerkte: je hebt er wat aan „uit biografisch oogpunt“. Een nette vorm voor een waarschuwingssein, dat ik zelf nog anders zou hebben gezet. Ik zie

het kamertje nog, waar het stuk geboren is. Uren, dagen, maanden, jaren.....

c) „Darbisten“. Het aanvangsbroschietje uit de reeks „Ons Arsenaal“. Groeten aan wijlen de medestudent Jan Waterink, die de reeks bij een uitgever van zijn gemeente opzette, en er iets populairs van maken wou. In dezen heb ik hem, geloof ik, niet teleurgesteld. Mede daarom allicht was destijds het weekblad Timotheus (darbistische redactie) ook zo kwaad op het boekje. Dat overkomt me trouwens nog, de fantast Barkey Wolf is daar tegenwoordig aan de gang.

d) Tegenstrijdigheden in den Bijbel? Vraagteken in de titel. Boekje onvolledig, want de uitgever wou niet meer pagina's hebben dan het toch al uitgedijde werkje in beslag nam. In de eerste druk hebben onderscheiden lezers zich het hoofd gebroken over de cijfertjes, die de regels van het zetsel telden. Ze begrepen niet, waar dat voor dienen moest. Geen wonder: de omvang mocht niet verder uitdijen en daarom is van 't plan van een tekstregister afgezien: dat lag eerst in het voornemen, opdat de lezer al die aangehaalde bijbelplaatsen zou kunnen vinden. En kijk, nu heeft de Heer Van der Linden te Goes toch nog een register (daarop!) gegeven. In deze nieuwe uitgave krijgt men dus meer dan in de oude.

En alles bij elkaar genomen: veel goedkoper. Dát staat als een paal boven water. En dat in deze tijd....

Nu weet U genoeg, om de uitgever te eren en met het geheel voorzichtigt om te gaan. Prof. Veenhof, bedankt!

Productieplaatsen: a) Delft, b) Kampen 1913, c) en d) Vlaardingen. K. S.

PERSSCHOUW

DR. J. HOEK OVER DE KAMPER SYNODE.

In „Kerkblad“ van 's-Gravenhage (syn.) van 21 Oct. '51 schrijft dr. J. Hoek iets over de Kamper synode. Hij zegt:

Men krijgt heel sterk den indruk, dat deze Synode voor een groot deel in het teken der negatie stond. Positief werk is weinig geleverd. Het een na het ander werd afgewezen. In de ogen der vergadering kon bijna niets genade vinden.

Het schijnt, dat dr. Hoek slecht gelezen, of een slecht verslag gelezen heeft. Of anders, dat hij van „positief“ een andere opvatting heeft dan wij.

Verder:

De Zendingsorde werd afgeschaft, in verband waarmee ook art. 52 der Kerkenorde werd geschrapt. De ondeugende vraag zou kunnen gesteld worden: krijgen we nu als postale aanduiding „Gereform. kerken (onderhoudende art. 31 K.O. en niet onderhoudende art. 52 K.O.)“?

Dr. Hoek kan zijn „ondeugende“ vraag beter „ondeugdelijk“ noemen. De Kerkenordening, artikel 87, zegt:

„Deze artikelen (nl. van de K.O.), de wettelijke ordening der kerk aangaande, zijn alzoo gesteld en aangenomen met gemeen accoord, dat zij (zoo het profijt der kerken anders vereischte) veranderd, vermeerderd of verminderd mogen en behooren te worden. Het zal nochtans geene bijzondere gemeente, classis of synode vrijstaan zulks te doen, maar zij zullen naarstigheid doen om die te onderhouden, TOTDAT anders van de generale of nationale synode verordend worde.“

Dat wil dus zeggen: als op wettige wijze een generale synode een artikel afschaft, onderhoudt men de K.O. slechts door een wettig afgeschaft artikel niet meer te onderhouden. Maar art. 31 is nog nooit afgeschaft. Helas is het desondanks niet onderhouden door de synode van dr. J. Hoek.

Vervolgens:

De nieuwe Bijbelvertaling deugt ook al niet; van de nieuwe Psalmbertijming wil men niet weten, hoewel er aanvankelijk van de zijde van „art. 31“ belangstelling voor bestond en onze deputaten konden rapporteren, dat zich „in de Gereform. Kerken (onderhoudende art. 31 K.O.) een hartelijk medeleven openbaarde“.

Zou dr. Hoek niet liever bewijzen, dat de nieuwe bijbelvertaling op de aangegeven punten wel deugt en dat de psalmbertijming op de aangewezen punten wel Schriftgetrouw is? Kan hij dat niet, dan luistere hij liever naar ons; we menen dat hij van Kampen leren kan.

Daarna:

Verschillende deputaatschappen moesten het veld ruimen of werden niet ingesteld. Daarachter zit de vrees voor een hiërarchische kerkregering. Alleen maar, daarmee is het daaraan tegengestelde gevaar van independentisme naar onze overtuiging niet vermeden. Het gaat in deze kerken hoe langer hoe meer dien kant uit.

Wij loochenen niet, dat er bij ons gevaren zijn, ook in die richting. Wij geloven wel, dat die ter synode (en daar praat dr. Hoek over) niet in de hand gewerkt zijn. Voorts geloven wij, dat er geen independentistisch gezelschap is, dan het complex, dat dr. Hoek vertegenwoordigt. Hondt Thijs Booy zich aan de